

Leder

Folkekirke som teologi og praksis

Aldri har vel *folkekirke* vært et sterkere honnørord enn i dag, og kanskje har aldri dette begrepet hatt såpass mange forståelser som nettopp nå. Dette ble grundig demonstrert ved kirkevalget i 2015. Dermed er det et viktig arbeid å bidra til forståelse av hva som menes, og hva som kjennetegner ulike måter å innholdsbestemme begrepet.

I den første artikkelen i dette nummeret skjelner Fagermoen mellom tre ulike folkekirkemodeller: Den *klassiske* med vekt på dåpen som medlemskriterium og en ambisjon om å nå alle innenfor et gitt geografisk område med evangeliet, den *fellesskapsorienterte* med vekt på betydningen av det gudstjenestefeirende menighetsfellesskapet, og de *utestengtes* folkekirke som er åpen for alle, men som tar stilling for noen bestemte, nemlig de utestengte, marginaliserte og fattige. I tider med nedskjæringer og prioriteringer er det av stor betydning at nettopp kirkeforståelsen og hva som er kirkens prosjekt, settes på agendaen.

Hva, hvor og hvem kirken er, uttrykkes gjennom dens liturgier og praksiser. Nettopp derfor var også vedtaket på kirkemøtet om vigselsliturgi så vesentlig. I dette nummeret av TPT går vi også inn på den nylig gjennomførte gudstjenestereformen. Balsnes og Mosdøl har gjennomført en undersøkelse om hvilke verdier som ligger til grunn for valg av lokal gudstjenestemusikk. En konklusjon er at den liturgiske musikken for mange fungerer som en viktig identitetsbærer med gjenkjennelse og identifikasjon. Med sin gjentakende karakter fungerer liturgier som det de kaller menighetenes soundtrack, et kreativt begrep som gir assosiasjoner til musikk som gir tone og tolkning til mange slags menneskelige dramaer uttrykt gjennom film, teater osv.

Et annet praksisfelt i folkekirken er sjelesorg. Grung, Danbolt og Stifoss-Hanssen finner i en fersk undersøkelse at prester og diakoner har betydelig sjelesorgpraksis, og at måten det drives sjelesorg på er overveiende konfidentsentert. En stor del av samtalen gjelder psykososiale utfordringer som sorg, relasjoner og ensomhet, men også sykdom og eksistensielle temaer er ofte framme. En observasjon er at prester og diakoners sjelesorgtjeneste ikke bare benyttes av kirkemedlemmer, men også av folk med andre former for religiøs eller livssynsmessig bakgrunn, noe som peker på at presters og diakoners (og sikkert også andre kirkelige yrkesgrupper) tjeneste ikke er avgrenset av trossamfunn, men er en åpen tjeneste for dem som trenger den i lokalsamfunnet.

Et sentralt tema i sjelesorg, forkynnelse og liturgi gjelder døden. Peter Berger hevder at en religions kraft avhenger av hvor troverdig den er for folk i møte med døden. Vår tid blir stadig mer avansert når det gjelder omsorg i livets siste fase med palliasjon og smertelindring, men under det hele finnes det dypt eksistensielle spørsmålet om hva døden egentlig er og innebærer. I Wikströms artikkel argumenteres det for at spørsmål om døden ikke minst gjelder de kognitive sidene, tankemessig å komme til rette med hva døden er. Han utforsker tre nærliggende svar på spørsmålet om et liv etter døden, den troendes "ja", ateistens "nei" og agnostikereens "kanskje". Med eksempler fra vitenskap, litteratur og kunst utdypes hva de ulike standpunktene kan innebære, og hvordan de kan ha betydning for mennesker når vi nærmer oss det ufravikelige faktum at vi en gang skal dø. Dette er tematikk som prester og diakoner står midt oppi til daglig gjennom sjelesorg, liturgi og forkynnelse.

Et annet tema som folk kan melde til med-

arbeidere i kirken, gjelder ulike former for ekstraordinære erfaringer. Hvordan kristen teologi skal forholde seg til slike erfaringer, og hva slags veiledning kirken kan bidra med på dette feltet, er spørsmål som Henriksen drøfter i sin artikkel. Han mener norsk teologi er tafatt i møte med slike utfordringer, og argumenterer for at det er behov for en åpen og konstruktiv teologisk bearbeidelse av ekstraordinære erfaringer.

Konkret diakonalt arbeid for syke og utsatte grupper i befolkningen har alltid vært et sentralt kirkelig anliggende. I 2018 er det 150 år siden Christiania Indremisjon tok initiativ til å starte Diakonissehuset i Oslo som etter hvert ble lokalisert til Lovisenberg. Cathinka Guldberg var Diakonissehusets forstander og drivende kraft de første 50 årene, og hun er regnet som grunnlegger av sykepleierutdanningen i Norge. Hva kjennetegnet henne som leder? Espedal peker i sin artikkel på at en sterk side hos Guldberg var at hun var leder med et moralsk perspektiv og med en relasjonell åpenhet.

Den relasjonelle åpenheten kjennetegner også Korsliens beskrivelse av to prosjekter som går ut på at ungdom fra en skole møter og gjør ulike aktiviteter sammen med eldre på en institusjon. Artikkelen gir interessante beskrivelser av hvordan diakoner kan bidra til å etablere velfungerende arena for kontakt mellom mennesker i

lokalsamfunnet på tvers av generasjoner og religiøs eller kulturell tilhørighet.

I forrige nummer hadde Austad en artikkel om Forkynnelse under krigen relatert til Morlands doktoravhandling. I dette nummeret har Morland en replikk til Austad. Disse bidragene er interessante ikke minst med tanke på kirkens rolle som etisk kraft og veileder i folket der både sosialetiske og sinnelagsetiske perspektiver har relevans for forståelse av kirkens rolle og forkynnelse. Hverken under krigen eller under andre omstendigheter skjer forkynnelse eller annen kirkelig tjeneste i et tomrom, men relatert til mer eller mindre gjennomgripende hendelser i enkeltmenneskers eller gruppers liv.

Folkekirke er et teologisk og kirkepolitisk begrep, det er verdiladet, og ikke minst er det et program for praksis gjennom kirkens tjenesteformer, slik som liturgi, sjelesorg, diakoni og ledelse. Engasjementet fra sist kirkemøte har satt et styrket fokus på det helt sentrale i kirkens identitet, nemlig engasjementet for marginaliserte. Kanskje er dette den viktige «testfrågan» i årene framover, om kirken gjennom sin teologi og praksis faktisk er i stand til å være de ute-stengtes folkekirke.

LARS JOHAN DANBOLT
PROFESSOR I PRAKTISK TEOLOGI, MF